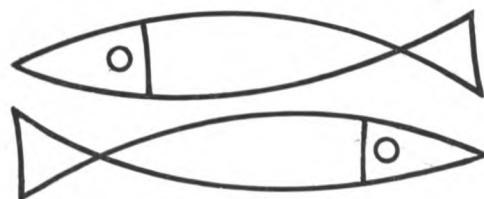

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijsel

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

Wijze bede om wijsheid

■ U mag een wens doen...

In sprookjes mag je van de fee een wens doen. Als kind zou ik wel geweten hebben! Maar nu ik wat ouder ben, weet ik het niet zo zeker meer. Geld? Maar die ene gulden die je op een aanvangshonorarium van f 333,33 per maand kon oversparen betekende meer dan het achteloze saldo nu op de girorekening of de overschrijving van de kinderbijslag... Een lang leven? Ja graag! Naarmate je ouder wordt, wordt de tijd korter en er is nog zo veel waar ik zielsgraag nog eens de tijd voor zou willen vinden. Aan de andere kant: ouder worden brengt (al was het alleen maar biologisch) achteruitgang met zich mee. En er is niets dat ik zozeer haat in het ouder worden dan de onafwendbare aftakeling. Macht? Macht is nauw verbonden met eer (vgl. 1 Kon. 3 : 11 met 3 : 13) en een gewichtig mens te zijn weegt zwaar. De meeste vormen van macht blijken levensgevaarlijk, voor jezelf en voor anderen. De verleiding er misbruik van te maken — wie kan die weerstaan? Rehabeam en zijn jeugdige vriendjes in elk geval niet. Met als gevolg een scheuring, waarbij hij het minimale deel overhiel: één stam van de twaalf (Levi heeft geen eigen stamgebied, 1 Kon. 11 : 31 v.).

■ Salomo mag een wens doen

Salomo mócht een wens doen. Niet in een sprookje, maar in een droom (1 Kor. 3): God kwam eens met hem praten, vlak voor zijn troonsbestijging (vgl. 2 Kron. 1). Salomo was nog jong en dus, zou je verwachten, ambitieus. In elk geval vond hij het nodig er nog een vrouw bij te nemen: hij verzwagerde zich met Farao, de koning van Egypte. Waar dergelijke ambities op uitlopen blijkt aan het eind van zijn regering. Toch was hij, aan het begin van zijn regering, een vrome jongen. Hij betoonde zijn liefde tot de HERE door te wandelen in de

inzettingen van zijn vader David. Hoe is het mogelijk: een zoon van David en Bathseba... Ook nu geldt: wees niet al te rechtvaardig. Want de vorige mededeling krijgt een aanvulling: alleen was hij gewoon op de hoogten offers te slachten... „Hoogten”, van oorsprong heidense cultusplaatsen, hadden er al lang niet meer mogen zijn. De schrijver van Koningen gaat daar niet op in: zo ging de koning naar Gibeon, omdat dit de voornaamste hoogte was. Die van Kronieken vermeldt de reden hiervan: de ark stond weliswaar op de dorsvloer van Abraham, maar de tabernakel en het kopenre altaar te Gibeon (2 Kron. 1 : 3 v.v.).

■ Wie wijs is vraagt... wijsheid

Salomo mag een wens doen aan de vooravond van zijn troonsbestijging (symbool van het effectieve begin van zijn koningschap). Je zou denken: daar gaat die jonge man eens goed voor zitten. Ja, dat wel — maar in een andere zin van het woord. Hij kent zijn plaats en die van zijn vader: uw knecht, uw minister, uw dienstwillige dienaar, mijn vader David. Meer is hij zelf ook niet: uw knecht... een jonge man: ik weet niet uit te gaan of in te gaan. Oftewel: wat moet ik beginnen? Zo staat uw knecht te midden van uw (!) volk, dat Gij uitverkoren hebt, een groot volk, niet te tellen of te schatten vanwege de menigte. Eén tegen allen — als een dominee tegenover een nieuwe gemeente... Gods uitverkoren volk, Zijn oogappel, Zijn lieve kinderen. De „macht” van een knecht ligt zwaar op de maag! En als je dan een wens mag doen — nu, Salomo is daar tenslotte al wikkend en wegend bij terecht gekomen: geef dan uw knecht een opmerksaam hart, opdat hij uw volk richte, door te onderscheiden tussen goed en kwaad...

■ Wie heeft, zal gegeven worden!

Salomo's wens wordt door God zelf zó vertaald: Ik doe naar uw

woord, zie, Ik geef u een wijs en verstandig hart, zodat uws gelijke vóór u niet geweest is, noch na u zal opstaan. Ook herhaalt God met instemming Salomo's motive-ring: ... omdat gij dit gevraagd hebt ... inzicht om een rechtszaak te kunnen horen... Rijkdom en eer („gewicht”, macht) krijgt hij op Gods koop toe. Ook een lang leven, op conditie dat hij ook zelf Gods inzettingen en geboden bewaart, zoals zijn vader David. In de gelijkenis van de talenten (Mt. 25 : 14-30) zegt Jezus het zó: aan een ieder, die heeft, zal gegeven worden en hij zal overvloedig hebben. En Jacobus: indien iemand van u in wijsheid te kort schiet, dan bidde hij God daar om, die aan allen geeft, eenvoudigweg en zonder verwijt; en zij zal hem gegeven worden (Jac. 1 : 5). Zoals gezegd: de vertaling van Salomo's wens in de woorden „een wijs en verstandig hart” komt van God zelf. Terecht zet de N. Vert. boven 1 Kor. 3 het opschrift: Salomo's bede om wijsheid. Terecht spreken wij tot op vandaag van „Jobs geduld en Salomo's wijsheid”. Het is de moeite waard om die „wijsheid” wat nader te bekijken.

■ Gods Heelmeester

Met zijn troonsbestijging verkrijgt Salomo metterdaad de macht. De macht om Gods uitverkorenen te richten (overigens de voornaamste taak van een theocratisch vorst). De schrijver van Koningen geeft direct daaropvolgend een voorbeeld: twee hoeren, die beide moeder zijn geworden. Zij het dat de zoon van de ene nauwelijks een paar dagen leefde, waarna de beide kinderen werden verwisseld. Wat vertelt de schrijver nu verder? De wijsheid waarmee Salomo deze onmogelijke zaak oploste? Ongetwijfeld. Maar hebt u wel eens nagedacht over het resultaat van die wijsheid? Daar staat een overgelukkige moeder — zeker, een hoer, maar welke vrouw kan haar kind vergeten? Zij was er kapot van, van wat haar was overkomen. Haar geluk lag aan scherven, haar leven stuk. Maar dank zij zijn wijsheid was Salomo bij machte haar geluk en haar leven te helen, wat aan scherven lag heel te maken. Kijk, dat is nu óók een vorm van macht: het vermogen hebben, het in je vermogen te hebben wat stuk was heel te maken! Dat is zo iets ongelooflijk moois, dat ik begrijp

dat Salomo een feestmaal aanrichtte voor al zijn dienaren. En nu begrijp ik ook, dat een wijsheidsboek als „Spreuken” aan Salomo wordt toegeschreven, al is het uit Spreuken zelf duidelijk dat niet alles van zijn hand is (worden o.m. niet de spreuken van Agur erbij vermeld? Spr. 30 : 1; vgl. 10 : 1 en 25 : 1). Het is niet zonder reden dat de eeuwen door de wijsheid van Spreuken aan Salomo's naam is gekoppeld. Wijsheid: al die spreuken, ontleend aan alle mogelijke levenssituaties, dienen om brokken te voorkomen en het (alledaagse) leven zo ongeschonden mogelijk te houden. Is Salomo's naam niet gecomponeerd uit „sjaloom”: vrede, dat wat gaaf, heel, ongeschonden is? Toch was er aan Salomo's wijsheid en vermogen een grens. Maar gelukkig kan van Jezus gezegd worden: meer dan Salomo is hier. Als zijn vriend Lazarus gestorven is, als diens kruik bij de bron verbrijzeld is (Pred. 12 : 6), worden de scherven niet maar gelijmd, maar het leven integraal hersteld. En als niet alleen iemands leven, maar ook de verhouding met God stuk is, mag Jezus met zijn wijsheid Gods volk richten en het leven van zondaren, tollenaars en hoeren helen. Hoor wat Hij zegt: ... opdat gij moogt weten, dat de Zoon des mensen macht heeft op aarde zonden te vergeven, zei Hij tot de verlamde: sta op neem uw bed op en ga naar huis (Luc. 5 : 24). En daaraan ging vooraf: mens, uw zonden zijn u vergeven! Dát is pas levensherstel... Maar Jezus heeft dan ook Gods wijsheid in pacht!

IN DIT NUMMER

Pagina 17
Ds E. R. Postma,
Wijze bede om wijsheid

Pagina 18
Drs H. de Jong,
Een gesprek over de charisma-
tische beweging

Pagina 19
J. Klein, J. D. W. Veltkamp en
M. Lok,
Psalmberijming

Pagina 20-21
D. W. L. Milo,
De Heer is mijn Herder
G. P. Verburg, arts,
Operatie Supermens (2)

Pagina 22
Prof. C. Veenhof,
Persschouw

Een gesprek over de charismatische beweging

(1)

Aan onze bekende ds C. Vonk uit Schiedam komt de eer toe, dat hij als eerste onder ons het verlegen zwijgen over de pinksterbeweging, die ook bij ons haar intocht houdt, verbroken heeft. Van hem is dezer dagen een kleine studie verschenen, getiteld 'Eénmaal Pinksteren'¹⁾

De schiedamse emeritus pastor gaat met dit werkje niet in op konkrete gebeurtenissen in ons kerkelijk leven, zoals de scheuring in de gemeente van Breda, nee, hij tast dieper naar de daarachter liggende problematiek en stelt die aan de orde. Het grote voordeel daarvan is, dat 't de onbevangeheid dient. Ieder kan nu vrij aan het gesprek hierover deelnemen, zonder bij voorbaat al ingedeeld te zijn. U merkt wel, dat ik blij ben met deze bedachtzame, ingehouden opzet. Inderdaad moet het gesprek over deze dingen principiële gevoerd worden. Juist omdat het zo'n licht ontvlambaar onderwerp blijkt te zijn.

Blij ben ik ook over de milde toon die dit boekje siert. Ergens (p. 20) treffen we de zin aan: „Passen wij er toch voor op de kleinen niet tot wanhoop te brengen.” Dat zegt ds Vonk waarschuwend naar de kant van de pinksterachtige gebedsgenezers. Maar tegelijk merk je, dat hij er terdege mee rekent, dat deze kleinen ook onder de pinkstermensen zelf te vinden zijn. Die tracht ds Vonk te winnen. „Wanneer ik soms iets lees van of over de 'Geestesbewegingen' onzer dagen, probeer ik allereerst het goede ervan te zien” (p. 20). Onder dit goede valt dan dit te noemen: „Ze blijven alle toch bijbels spreken over Jezus Christus als de Middeelaar Gods en der mensen; over Zijn waarachtige dood tot verzoening voor onze zonden en over Zijn waarachtig gebeurde opstanding. Laten we daarvoor dankbaar zijn. We horen wel andere geluiden” (p. 21). Het is een bekend feit, dat zich onder de Geestesbewegingen van onze tijd veel eenvoudige gelovigen bevinden. Het is evenzeer bekend, dat ds Vonk over het vermogen beschikt om juist over de golflengte van de eenvoud te spreken en te schrijven. Hij verstaat de gewone gelovigen en zij verstaan hem. Wat dat betreft is hij gewoon de ideale woordvoerder onder ons om dit

Kerkelijk Leven

soort van onderwerpen aan te snijden.

★ ★ ★

Toch ben ik niet van mening dat deze studie het nieuwe pinkster-vuur dat onder ons begint te branden zal kunnen blussen. Ik zeg dit zeker niet triomfantelijk, want ik heb over de ontwikkeling op dit punt in onze kerken ook mijn zorgen. Maar ik vind, dat dit boekje getuigenis aflegt van een geloofsbenadering waartegen de charismatische bewegingen zich niet geheel ten onrechte afzetten. Hoofdenmerk van deze benadering is het objectivisme, dat er bij ons vanaf de Vrijmaking al wat ingezet heeft, en er hier nu helemaal uitkomt. Het gevoel, dat in dit werkje aan het woord komt, vraagt om subjectivistische reactie. Daarom ben ik eerlijk bang, dat ds Vonk hiermee meer olie op het vuur dan olie op de golven gooit. (Ik heb het natuurlijk niet over bedoelingen maar over gevolgen.)

Hierbij heb ik vooral het oog op de vraagstelling die we in par. 12 aantreffen: „Is het wel correct te zeggen, dat de Heilige Geest aan de kerk is toegezegd?” (p. 27 v.v.) Men lette hier wel op het nadrukstreepje op het woord 'kerk', anders zou de vraag in een christelijk boekje volstrekt onbegrijpelijk zijn. Maar er is hier een tegenstelling bedoeld: niet aan de kerk, maar aan de apostelen is de Heilige Geest beloofd. Hierbij wordt dan de gedachte ontwikkeld, dat allerlei beloften van Christus betreffende de Heilige Geest in de apostolische tijd hun vervulling hebben gevonden. Vooral uit het evangelie naar Johannes' beschrijving worden meerdere van zulke beloften genoemd. Bijvoorbeeld die uit 15: 7b: „Vraagt wat gij maar wilt en het zal u worden.” „Dat is toch duidelijk evenzeer een belofte, die speciaal voor de apostelen gegolden heeft”. (p. 29)

Nu, het is mij nog niet zo duidelijk. Ondanks het feit, dat er in deze Schriftgedeelten inderdaad uitspraken staan, die laten zien dat Jezus ze in een gesprek met zijn toen en daar aanwezige jongeren gedaan heeft. Bijvoorbeeld het woord uit het slot van hfst. 14: „Staat op, laten wij van hier

Pastorale notities

Niet moraliserend bijbellezen

De Bijbel verhaalt ons het leven van Gods kinderen en knechten, wat ze gedaan en gesproken hebben, ook met al hun gebreken en ellendigheden. Hun zwakheden en verkeerdheden worden daarbij niet verbloemd. De vromen van het O. en N. Testament, mannen als Noach, Abraham, Izak, Jacob, Job, Mozes, Gideon, Jefta, Simon, David, de profeten en apostelen van de Heer, zij worden ons getekend als mannen des geloofs, maar ook hun zonden worden niet verzwegen.

Toch treft het ons dat de Schrift het niet telkens nodig acht om over de verkeerdheden van Gods knechten de staf te breken of hun struikelingen en misslagen als donkere plekken opzettelijk te belichten. Een neiging die bij ons nog al eens openbaar komt.

Wij komen er nog al gemakkelijk toe om te zeggen: die Noach heeft zich toch wel erg vergeten, en die Jacob was toch maar een lelijke bedrieger, en die geschiedenis van Lot met zijn dochters kunnen we maar beter overslaan, en die Rachab heeft zich toch maar van een leugen bediend, en die Simson is toch wel een heel wonderlijke figuur geweest. Ook die verbitte-

ring tussen Paulus en Barnabas naar aanleiding van het medereizen van Johannes Markus kwam toch bij zulke dienaren van Christus niet te pas. En die Petrus liet zich in zijn veinzerij te Antiochië toch maar van een heel lelijke kant kennen.

Gods Woord doet aan zulke moraliserend oordelen niet mee. Wij moeten er ook maar voorzichtig mee zijn. Zo gemakkelijk mengt zich in het kritisch en afkeurend beschouwen van de woorden en daden van de gelovigen in O. en N. Testament een zekere hooggevoelendheid en meesterachtigheid. Wij menen dan: dat zouden wij er beter hebben afgebracht; dat had toch zo niet mogen gebeuren.

Bovendien ontbreken ons vaak de genoegzame gegevens over personen en situaties om tot een billijke en rechtvaardige beoordeling te komen.

Opmerkelijk is dan ook, dat de Statenvertalers in hun kanttekeningen en commentaren op de gedragingen van Gods kinderen altijd heel sober, voorzichtig en zwijgzaam zijn. Ze hadden geen behoefte om tot de lezers van Gods Woord te zeggen: dat was verkeerd, dat had hij of zij niet mogen doen. Maar in de geest van wat Paulus de gelovigen in Corinthen voorhield: 'Wie meent te staan, zie toe dat hij niet valle'. Het behoedt ons voor een al te moraliserend bijbellezen.

B. Telder, Bilthoven

gaan.” Maar zou, ondanks alle historische afstand, de kerk van alle eeuwen niet met de apostelen mede aangesproken zijn in deze monologen van Jezus? Hoe anders de ontroering te verklaren die altijd weer over je komt bij het lezen van deze hoofdstukken?

★ ★ ★

In meerdere Schriftstudies in dit blad heb ik er op gewezen, dat juist Johannes in zijn geschriften erop uit is geweest om de afstand tussen de oor- en ooggetuigen enerzijds en de gemeente anderzijds in te korten in plaats van aan te dikken. Hij die van de kring van de twaalf het langst in leven is gebleven, kende het probleem van de tweede generatie het best: niet zien en toch geloven. En zeker, hij heeft die tweede en volgende generaties zalig gesproken boven Thomas, zoals ds Vonk terecht uit Joh. 20: 29 aanvoert, maar hij heeft het verschil ook gerelativeerd.

Men moet bijvoorbeeld de geschiedenis van de verschijning aan het meer van Tiberias in Joh. 21 eens lezen onder het gezichtspunt van de schijnbaar zo betekenisloze woorden van Simon Petrus: „Ik ga vissen” en de echo daarop: „Wij gaan met u mede” (vs. 3). Hier wordt toch onmiskenbaar een niet-apostolische situatie opgeroepen. Een sfeer van alledaagseheid komt voor ons te staan, waaraan niets unieks is. Dit hebben mensen ten

allen tijde kunnen zeggen en ze hebben het ook gezegd. Dit hoofdstuk begint er dus mee, ons de wereld van het dagelijkse leven binnen te voeren. In die wereld heeft deze verschijning van Jezus plaats gevonden. Suggereert dit niet, dat op deze of soortgelijke wijze de opgestane Here aan een ieder van ons verschijnen kan? Inderdaad niet zo dat wij Hem lieflijk zien. Dat blijft een verschil tussen toen en nu, daar en hier. Maar wel zodanig, dat we met vuur in de ogen en warmte in de stem tegen elkaar zeggen: Het is de Here (vs. 7). De schubben mogen dan aan onze handen zitten, maar de schellen zijn van de ogen.

Juist de oude Johannes is make-laar in het apostolisch getuigenis geweest. Lees daarvoor eens het warme begin van Johannes' eerste brief: „Hetgeen was van den beginne...” enzovoorts tot en met vs 4. En stel daarbij eens de vraag: spreekt hier de apostel samen met zijn kollega's tot de gemeente of richten zich hier de apostelen samen met de gemeente tot de wereld? — en u zult merken dat beide mogelijk is. Het is allebei mogelijk, omdat onze Here Jezus hier aangeduid wordt als 'het Woord des levens'. Zo kon Hij heten tijdens zijn verblijf op aarde, maar het is eveneens voor de verheerlijkte Christus een zeer passende naam. En zó, als Woord des levens, heeft niet alleen de jongeren-kring, maar ook de gemeente van alle tijden en

¹⁾ Een brochure, verkrijgbaar door storting of overschrijving van f 4,25 op giro-nummer 534103 t.n.v. A. de Blois Schiedam.

plaatsen Hem met eigen ogen gezien, aanschouwd en met de handen getast. „Het leven toch is openbaar” (vs 2).

Om deze reden kan ik niet aanvaarden, dat aan de deur van de zaal waar Jezus de afscheidsgesprekken met zijn jongeren voerde, een bordje zou hebben gehangen: verboden voor onbevoegden. Al die prachtige woorden over de Heilige Geest, zouden die eigenlijk alleen voor de twaalf gelden? Bijvoorbeeld de belofte van de Trooster, die *tot in eeuwigheid* bij ons zal zijn? (14 : 16). Nee, bedoelt ds Vonk, *via* de apostelen zijn die woorden ook voor ons gesproken. Welnu, ik wil graag erkennen, dat ik voor mijn geloof van het woord der apostelen afhankelijk ben. Ik behoor inderdaad tot „hen, die door hun (der apostelen) woord in Mij geloven”, zoals Jezus zegt in zijn gebed (17 : 20). Maar ik geloof niet, dat mijn verhouding met de Here God over hen loopt. Dan immers zou de Bijbel (het woord der apostelen) geen middel meer zijn, maar doel. Daar lijkt het bij ds Vonk dan ook erg veel op als

hij op p. 31 beredeneert, dat wij het ontvangen van de Heilige Geest of het gedoopt worden met de Heilige Geest niet nodig hebben; omdat wij nu de kostelijke Bijbel bezitten, waarin we naar hartelust mogen lezen. Maar, vraag ik, wordt ons christelijk geloof zo niet tot een boek-religie? En zal deze boek-religie de schreeuw om persoonlijke Godservaring die vandaag ook onder ons opklinkt, kunnen beantwoorden? „Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige ware God”, zei Jezus, „en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt” (Joh. 17 : 3). Dat is de rechtstreeksheid van onze verhouding met God. Afhankelijk van wat ons door de apostelen is overgeleverd, zijn we toch direkt verbonden met de Here zelf. Zelfs Jezus respekterde dat, door zijn naam en zijn bemiddeling ongenoemd te laten in het gebed, dat Hij ons leerde. „Ik ben de weg” zei Hij. „Loop maar over Mij heen naar de Vader, Want Die zelf heeft u lief.” Met minder kunnen wij niet toe.

(wordt vervolgd)

J. KLEIN Fzn. - HAARLEM
J.D.W. VELTKAMP - HAARLEM

Psalm-berijming

■ Een oproep

De artikelen die ds G. Visee in mei l.j. in dit blad schreef, o.m. met betrekking tot de zaak van de psalmberijming, zijn naar wij vertrouwen, aan de lezers niet ontgaan. In het nr. van 8 aug. jl. verscheen intussen een artikel van de hand van br Melis Lok, met als titel „Een schriftgetrouwe psalmberijming?”. welk artikel — naar wij menen — niet alleen als recensie was bedoeld, maar tegelijk als een reactie op de artikelen van ds Visee. Wat de lezers van „Opbouw” in het hier volgende onder ogen krijgen, wil ook zo'n reactie zijn, met de uitgesproken hoop, dat het mag dienen om de belangstelling voor het onderwerp gaande te houden, resp. te verlevendigen.

■ Lijdensweg

Uit de korte schets die br Lok gaf van wat zich sedert de vrijmaking ten deze also heeft voorgedaan, is wel duidelijk, dat m.b.t. de materie van de psalmberijming van een lijdensweg mag worden gesproken. Wie, zoals ondergetekenden, de gang van zaken met belangstelling hebben gevolgd en nu, na een periode van zeg een kwart eeuw, de rapporten van de desbetreffende deputaten nog eens doorlezen, worden wel getroffen door de zig-zag-koers die zich aftekent zowel in de door opeenvol-

gende synodes verleende opdrachten, alsook in de rapporten van deputaten en de daaromheen gevoerde discussie. Hierbij moet dan wel in aanmerking worden genomen, dat zich tijdens de uitvoering door deputaten van de hun toegewezen taak, bij herhaling situaties hebben voorgedaan, welke die uitvoering doorkruisen of voor het minst bemoeilijken.

■ Wat is er in feite nu bereikt?

Het antwoord moet luiden: niet veel! Maar datzelfde geldt — helaas — over heel de linie van het kerkelijk samenleven. De vrijmaking heeft geen greep gehad op zaken als psalmberijming, liturgie e.d. Anderen gaven de toon aan. Niet ten onrechte schreef br Lok „wij hebben destijds de boot gemist”, waarbij hij doelde op de ontstaansgeschiedenis van de I.K.B. (blauwe boekje). Gevolg: onze kinderen met uitzondering van die op vrijgemaakt Geref. scholen en dat zullen er tegen ons bedoelen, niet velen zijn — leren op school de psalmen uit het blauwe boekje. Toch — en ook dat mag hier wel eens worden vastgesteld — is en wordt er nog steeds door leden van de vrijgem. kerken serieus gewerkt aan de totstandkoming van een nieuwe psalmberijming. Dat het resultaat na zoveel jaren — nog — niet heeft geleid tot een volledige proefbundel, mag die brs en zrs niet worden verweten. Feit is, dat ze al die jaren door op niet te verontschuldigen wijze alleen gelaten werden bij hun ernstig pogingen althans op dit punt WAAR te maken dat de vrijmaking heus iets meer is geweest en nóg is, dan b.v. een hergroepering van gelijkdenkenden. Br. Lok wees reeds op de „Stichting ter verkrijging van een Schriftgetrouwe Psalmberijming”, waarin nu, behalve vrijgemaakten ook brs uit andere kerkgemeenschappen samenwerken.

■ Levenskansen?

Br. Lok stelde in zijn bespreking van bundel 4 der genoemde Stichting de vraag, beter gezegd hij gaf de Stichting in overweging zichzelf af te vragen hoe groot de levenskansen zijn van haar werk. Mogen ondergetekenden — wetend daarin namens de Stichting te spreken — bij deze die vraag beantwoorden? Welnu: zij die tot de werkgroep der Stichting behoren, hebben — en dat was br. Lok kennelijk niet bekend — tot en met ernaar gestreefd te komen tot zekere samenwerking, contact of hoe men het noemen wil, met de kerken „binnen verband”. Hun dringend en schriftelijk appél op die kerken tijdig en bij herhaling gedaan, werd van de hand gewezen. Hebben wij ons nadien van hen afgetrokken? Neen en nog eens neen! Wij bleven en blijven ons openstellen om het resultaat van onze arbeid ten dienste te stellen van alle kerken van Geref. belijdenis, ook van die zich van ons distantiëerden, terwijl wij onzerzijds van hun arbeid begeren te profiteren. Dus wat ons betreft: geen isolement, maar wél samengaan met allen die t.a.v. de psalmberijming volle nadruk willen leggen op de eis van Schriftuurlijkheid.

■ Kritiek geboden:

De eis tot kritische beoordeling wordt door boven gesteld uitgangspunt niet beperkt, maar juist aangescherpt. Doch dan dient de kritiek vóór alles te zijn afgestemd op de vraag: wordt hier de Schrift nagesproken in de berijming? Wij kunnen ons, ook wat de proefbundel betreft, die deputaten „binnen verband” hun kerken aanboden, helaas niet onttrekken aan de indruk, dat per saldo andere criteria dan die van tekstgebondenheid DOORSLAG hebben gegeven.

■ Niveau:

Een psalmberijming moet een zeker niveau hebben, zo zei br. Lok. Inderdaad. Maar „een zeker niveau” moet dan toch wel in de eerste plaats gelden wat aangaat de mate van overeenstemming der berijming met de Bijbeltekst. Moeten wij uit het VRAAGTEKIEN dat br. Lok plaatste achter de titel van zijn bijdrage afleiden, dat hij het Schriftgetrouwzijn van onze proeven in twijfel trekt? Dat hadden wij dan wel heel graag aangetoond willen zien. En hiermee schijnen wij te vervallen in de ongebruikelijke filguur van kritiek op een recensie. Toch niet misplaatst dachten wij, want wás het artikel van br. Lok wel echt een recensie? De eigenlijke „beoordeling” omvatte tien regels druk, waarvan er drie nog dienden om de (volgens br. Lok) verdienstelijkheid van de I.K.B. te suggereren, niet aan te tonen. Br. Lok stelde ook dat de Stichting bij toezending van bundel 4 aan de kerkeraden zou hebben gevraagd haar proeve ook te vergelijken met de I.K.B. Dit moet een vergissing zijn. Wat wij wél vroegen (en altijd weer blijven vragen) is: ons werk te toetsen vóór alles aan de Schrift. Het grote manco dat zich de jaren door heeft vertoond is juist, dat men proeven ging vergelijken met an-

dere proeven en dat men niet ALLE proeven toetste aan de Bijbeltekst. Op dit laatste drongen wij bij de kerkeraden aan.

■ Nog verwachting?

Verwachten wij er zelf nog iets van? Wat dacht u?! Dat wij jaren reeds onze tijd en energie aan deze zaak gaven en nóg willen blijven geven, zonder ons bij tijd en wijle eens rustig de vraag te stellen: zou het wel wat opleveren? Of: hoe ligt de „markt”? Zijn er kopers? Maar JUIST OMDAT wij begeren volle ernst te maken met tekstgetrouwheid als allereerste vereiste, vertrouwen wij vast op de zegen des HEREN, die machtig is wegen te effenen die nu onbegaanbaar schijnen. Trouwens, wij worden telkens ook weer bemoedigd en aangespoord om door te gaan, door de financiële steun die wij ontmoeten, terwijl het ons ook aan schriftelijke (en Schriftuurlijke) bemoediging niet ontbreekt. En voorts: br. Lok betwijfelt, als wij goed gelezen hebben, of de synode van Kampen „binnen verband” de haar aangeboden proefbundel zonder meer zal accepteren. Wij delen zijn twijfel. Zou er dan in die weg bijv. toch nog een opening komen in de schijnbaar zo hechte muur tussen hun en ons werk? Dat geve de HERE.

Secr. der Stichting:
Pr. Bernhardlaan 41,
Vlaardingen.

M. LOK — ZWOLLE

Psalm-berijming

■ Naschrift:

De redactie van „Opbouw” zond mij het bovenstaande ingezonden van de broeders Klein en Veltkamp met het verzoek eventuele misverstanden e.d., zo die er mochten bestaan weg te nemen of de bedoeling van mijn vorige schrijven (in Opbouw van 8 aug.) te verduidelijken. Dat wil ik graag doen. De brs Klein en Veltkamp hebben zeker alle aandacht voor hun streven verdiend. Zij hebben (als leden van de zgn. „Haarlemse kring”) zich reeds vele jaren ingespannen om een goede psalmberijming te krijgen in plaats van de berijming van 1773. Ze hebben alle deputaatschappen voor de Psalmberijming, die de Vrijgemaakte kerken sinds 1945 hebben gekend, begeleid met hun aandacht en hun proeven van berijmingen. Dat ik dan toch wat kritische opmerkingen ga maken, wil ieder die dit leest dan ook wel in het juiste licht zien: Het gaat niet om een gelijk hebben; laat niemand ook maar denken dat er

(vervolg op pag. 20 - onderaan)

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

DE HEER IS MIJN HERDER

Op de drempel van het oude jaar is de schaapherder van Elspeet in het huwelijk getreden. Dat heeft heel wat voeten in de aarde gehad. En u wilt daar meer van weten? U hebt gelijk.

Sinds mensenheugenis is de schaapherder van Elspeet een Mouw geweest. Dat beroep ging gewoonlijk van vader op zoon, anders van oom op neef. Bij tijden was het wel eens een ander — maar nooit blijvend. De echte herdersnaam is Mouw, van Uddel tot Vierhouten. De voor-naam is meestal Willem, maar het kan ook Cornelis zijn, in de varianten van Kees en Cos.

Neem nou die lange schaapherder Mouw, die een halve eeuw de Elspeter schapen op de heidevelden bracht. Dat was Willem Mouw, een algemeen bekende, bijna nationale figuur. Bij de begrafenis van koningin Wilhelmina behoorde hij met zijn zijden hoge pet tot de genodigden. Een allervriendelijkste vrijgezel, ernstig en ouderwets, een soort Nazi-reër. Een tikje neergelaten mondhoeken, maar verblijd in de Heere. En veertig jaar aan de zondagschool gewerkt.

Een met ons bevriend echtpaar bracht daar zijn vakantie door, fietste over de Stakenbergse heide, trof de schapen aan, fotografeerde Willem Mouw en vroeg hem naar naam en adres. Ze kregen wat ze vroegen, die vrienden, maar met de raad erbij: als jullie nu straks de herder van Elspeet op de foto ziet, thuis, denk dan eens aan de Góede Herder! Het-geen ze stante pede beloofden.

Als wij op zondag door Elspeet reden, om een of twee kerkgangers op te halen, kwamen we oude Willem tegen. Maar die zag ons dan niet. Nooit op zondag. Een groet, zelfs een claxonstootje — nee, de oude Willem wendde zijn oog van de ijdelheden af. Zijn kerkgang zou niet door die wereldse auto's aangetast worden. Maar op maandag zou Willem ons ineens weer kennen: stralend! Zo was de oude Willem.

Nu, vandaag is het weer een Cornelis, Cos genaamd. Gewoon: Cos Mouw. Een leuke naam? Ja, dat vond de schooljuf van Elspeet ook, die te paard over de heide reed en Cos opmerkte: een knappe jonge vent van drie en dertig en géén meisje aan de hand. Daar moest wat aan ge-

daan worden, vond ze. En ruim een half jaar na de kennismaking stapte ze blijmoedig met Cos de kerk van Elspeet binnen. Na de ceremonie ten gemeentehuize van Nunspeet.

En mét het bruidspaar stapte zowat heel Elspeet de grote kerk binnen. Op de schapen en de herdershond na — die moesten buiten blijven wachten. Want ook op de kerk van Elspeet hangt het bordje: rijwielen, schapen en honden worden niet toegelaten. Nooit gezien? De schapen en de honden wel. Vrienden en burens hadden tijdig de schaapskooi open gezet en de hond een strik om de hals gebonden, toen het gezelschap ter kerke toog. En wat dacht u dat de schapen deden? Cos Mouw dacht, dat ze hem niet zouden herkennen in zijn gehuurde jacquet en grijze hoge hoed. Maar de bruid zei snedig: ze kennen je stem toch? Jawel, zo'n schooljuf, die dagelijks bijbelse geschiedenis geeft, kent het Evangelie! En ze had gelijk: één roep van de bruidegom en de 125 schapen volgden het paar. Alle verkeer stond er voor stil. Tot aan de kerkdeur. Daar bleven ze wachten, onder toezicht van de Duitse herdershond. Want uit de kerk klonk galmend orgelspel. Geen Hochzeitsmarsch, geen Brautchor. Nee, de organist van Elspeet speelde, met alle macht des orgels, de hymne: De Heer is mijn Herder!

—o—

Ook de bruid is terdege met de schapen ingenomen. Ze heeft al diverse malen de herder vervangen en dat gaat haar goed af. Het beroep van schaapherder is overigens nog al ongewis, voor wat het inkomen aangaat. Net teveel om van te kreperen, net te weinig om van te leven. Dies hebben we hier een stichting gecreëerd, die, gesteund door de overheid (en over zulks mede door uw belastinggelden, waarvoor bij dezen hartelijk dank) aan de schaapherder een redelijk bestaan waarborgt. Zo gaat dat in de moderne tijd, nu gebreide wollen kousen minder opbrengen dan vreemdelingenverkeer. We hebben vandaag allen onze levenszekerheden — waarom de herder van Elspeet zo iets te misguntten? Ieder gunt het Cos Mouw.

En ook ieder gunt hem zijn bergère, zijn herderinnetje zagezeid. Trouwens, hoe zou anders het vak in de familie kunnen blijven? Wie Mouw heet kan erop rekenen, dat hij gezien is. De burens hadden niet alleen de hond een strik om de hals gedaan, wat erg feestelijk stond; maar ze hadden ook de herdersstaf en de herdersstok met linten en bloemen versierd.

—o—

Ja, u weet dat een herder zowel een stok als een staf heeft. Dat weet u althans uit psalm 23: Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij. Wat is het onderscheid tussen die twee? Wat is het doel van beide?

De Schotse herders onderscheiden die twee eveneens. De korte stok heet daar stick, een woord dat u bijvoorbeeld kent van „hockey-stick”. De

Vervolg van pag. 19

PSALMBERIJMING

geen waardering is voor het streven van deze broeders of van de stichting, waarvan zij nu lid zijn. De zaak van de psalmberijming is een goede discussie waard!

■ Lijdensweg

De brs Klein en Veltkamp hebben volkomen gelijk als zij stellen dat er in het verleden een zig-zag-koers is gevaren door de kerken. Het was de grote zorg voor ieder deputaatschap: Nauwelijks werd gerapporteerd over een bepaalde opdracht, of een volgende synode veranderde de opdracht.

Eerst was het: toetsen van de berijming-Hasper; gevolg: veel kritiek.

Hasper wijzigde; ook op de gewijzigde bundel-Hasper veel kritiek. Moeilijkheid met Hasper aanvankelijk: de gele bundel invoeren of niets.

Dat betekende op dat moment: einde van de bundel-Hasper voor onze kerken.

Maar al spoedig bleek daarna, dat uit Hasper toch wel weer geselecteerd mocht worden.

Tenslotte heeft de synode van

Rotterdam-Delfshaven het sein gegeven tot het waarnemen in de Interkerkelijke Stichting voor de Psalmberijming. Maar steeds heeft bij de opdrachten aan de deputaten meegespeeld de vraag, of we ook psalmberijmingen ergens anders vandaan konden halen, die aan de gestelde eisen voldeden. En in het raam van die laatste opdracht zijn ook meermalen psalmen uit de „Haarlemse kring” beoordeeld.

En, ik moet het er nu wel bij zeggen: te licht bevonden.

Versta mij goed: er was in zo'n oordeel over die psalmen geen sprake van, dat van die psalmen moest worden gezegd, dat ze niet Schriftgetrouw waren. Maar het totaal van beoordelingsnormen, en dat zijn tenslotte ook de normen, die de „Stichting ter verkrijging van een Schriftgetrouwe Psalmberijming” stelt, werd hierbij gehanteerd.

Ik herhaal ze nog eens: zo dicht mogelijk aansluiten bij de onberijmde tekst; overzetting in verstaanbaar hedendaags Nederlands; goed samenvallend woordaccent met het melodische accent. En dan gaat het er niet meer om „uit welke hoek die berijmingen komen”, maar in hoeverre ze voldoen aan die normen.

(volgende week het vervolg)

G. P. VERBURG, arts — AMSTERDAM-BIJLMER

OPERATIE SUPERMENS

N.a.v. Dr W. J. Ouweneel: „Operatie Supermens”
uitg. Buijten en Schipperheijn en
de Vuurbaak 1975 - prijs f 29,75

2

■ Eugenese

Eugenese kan vrij vertaald worden met het van buitenaf veranderen van de erfelijke eigenschappen (genese) en dan liefst in een goede richting (eu-).

Dr Ouweneel beschrijft de oorsprong en geschiedenis van het woord eugenese.

Met de eugenese kan men als bedoeling hebben om allerlei ziekte of schadelijke factoren uit te schakelen, wat men dan negatieve eu-

genese noemt, of om gunstige eigenschappen te bevorderen en daardoor de mensheid op een hoger peil te brengen, wat positieve eugenese wordt genoemd. De twee soorten overlappen elkaar natuurlijk daar uitroeiing van een bepaalde ziekte ook een verbetering van de mensheid in het geheel is. De meest simpele manier van eugenese, althans van genetisch en niet van menselijk standpunt gezien, is de beïnvloeding van mensen om al dan niet met elkaar te trouwen en al dan niet kinderen te krijgen. Zo worden ziektes niet meer overgeërfd als de dragers van die erfelijke ziekte (die dus het ziekte gen hebben) afzien van

staf heet daar crook, een woord waar „krom” in zit. De staf is namelijk veel langer dan de stok en heeft een kromgebogen, meestal versierd, uiteinde. Waarom? Misschien kunnen we de oplossing samen vinden.

Uit de Bijbel, waarin veel herders voorkomen, kennen we de gevaren, waartegen de herder bestand moest zijn. Wolven, hyena's, jakhalzen, gifslangen, rovers... voor alles diende de stok. David versloeg wel een leeuw met zo'n vechstok. Waarschijnlijk moeten we dus oorspronkelijk aan een stevige, taaie, liefst met ijzer versterkte knuppel denken.

En de staf? Dat ligt heel anders. Op de staf wordt geleund bij het gaan; dat de staf zo lang is komt in bergachtig land erg goed te pas: op de heuvelhellingen wordt men aan de lage kant gesteund.

Bij Mozes (Ex. 4) komen we de staf al tegen. Die staf was niet alleen een werktuig. Met een schepje aan het onderind werd (en wordt vandaag) een kluitje naar een afdwalend schaap geslingerd. Met de kromme haak kan een onwillig schaap in de halsgreep worden genomen; of kan (zoals een oude herder ons vandaag verzekerde) een in het water gedrongen schaap op het droge worden gehaald.

Ziet u, dat zowel stok als staf de schapen moesten beschermen? De stok beschermde de schapen tegen vijanden; de staf beschermde de schapen tegen zichzelf, tegen afdwalen. Zo kunnen „stok en staf ons vertroosten”.

Maar bij Mozes was die staf tegelijk al een scepter: het teken van zijn ambt. Hij kreeg immers van God opdracht om naar Farao te gaan, voorzien van zijn staf. Die staf zelf gaf geen macht aan Mozes, maar door de staf werd wel Gods macht duidelijk gemaakt aan Farao.

Ook Aäron had een staf, zie Num. 17. Toen de stamhoofden elk hun staven inleverden, bleek de staf van Aäron na een nacht te bloeien. Daarmee werd duidelijk, dat het zeer bijzondere ambt aan Aäron werd opgelegd. En sedertdien hebben ook geestelijke herders, met name bisschoppen, de kromstaf als symbool van hun waardigheid meegevoerd.

U kent de kromstaf van Sint Nicolaas immers? Nu, waar praten we dan over! Wij protestanten, met onze weinige heiligen, kennen zelfs de kromstaf. Maar eenmaal hebben wij een kerkdienst meegemaakt, waarin een heuse Anglicaanse bisschop voorging. Geen man van aanzien; op de Veluwe zouden ze zeggen: een minachtig kereltje. Maar door de manier, waarop hij binnenschreed, zo zijn staf iets voor zich uit; door de precieze wijze, waarop hij de staf tegen de muur plaatste eer hij het kanseltje beklom; het aanzien, het gezag, dat van dit attribuut uitging — nee, daar is Sint Nicolaas maar sinterklaas bij.

—o—

het krijgen van kinderen. Ook kan het van belang zijn dat de erfelijke afwijking soms alleen ontstaat als van beide ouders een zelfde afwijkend gen wordt overgeërfd. Dit laatste lijkt bijna onmogelijk (zou toevallig zijn) en is dat in de meeste gevallen ook maar er zijn toch ziekten die zoveel voorkomen dat de kans dat beide ouders het hebben toeneemt (bijvoorbeeld suikerziekte en misschien ook de aanleg voor kanker).

Een bijkomend probleem is dat veel mensen die een erfelijke ziekte hebben in leven blijven door de toegenomen medische kennis. Daardoor zijn ze in staat hun ziekte aan het nageslacht door te geven. Vroeger zouden ze zijn gestorven aan hun ziekte vóór de leeftijd dat ze kinderen konden krijgen. Sommigen menen zelfs dat er daardoor een erfelijk verval is van het menselijk ras, een langzame achteruitgang dus. Dit mede door het toegenomen gebruik van radioactiviteit en chemische middelen die immers mutaties konden veroorzaken; en mutaties zijn bijna zonder uitzondering veranderingen ten kwade. Verder heeft ook door de toegenomen vermenging van de mensen een aantal erfelijke ziekten dat vroeger alleen binnen een besloten gemeenschap voorkwam zich

over grotere groepen verspreid. Hoe kan nu zoveel mogelijk voorkomen worden dat slechte erfelijke eigenschappen worden doorgegeven. Dr. Ouweneel noemt de mogelijkheden in zijn boek: Allereerst kunnen mensen die zich bewust zijn van hun, al dan niet openlijke, afwijking vrijwillig afzien van nageslacht. Ze kunnen dus of niet trouwen of anticonceptie toepassen. In zekere mate kan door een deskundige van te voren enigszins voorspeld worden hoe groot de kans is dat het nageslacht ook afwijkend zal zijn. Dit vergt onderzoek naar de precieze aard van de afwijking van degene die om advies vraagt en onderzoek van de partner en daarnaast „genetische berekeningen”. Ook gezonde aanstaande echtparen vragen wel dergelijke adviezen. Men noemt dit „genetic counseling”. Het spreekt vanzelf dat het hier om een vrijwillig gevraagd onderzoek gaat en dat de beslissing wat te doen ongeacht de uitslag, is aan de (a.s.) echtgenoten zelf. Het ligt niet voor de hand dat veel mensen op grond van de uitslag van een dergelijk onderzoek besluiten om niet te trouwen. Wel komt men er soms toe af te zien van nageslacht, wat met de beschikbare methodes van anticonceptie op zich niet moeilijk is. Vooral ook omdat genetic coun-

Bij het verlaten van de Elspeetse kerk riep de bruid vrijmoedig: „kom jongens”, tegen de buiten wachtende en blatende schare. En daar wandelde heel de feesthoudende menigte heen. Twee tot drieduizend man op de been, zonder de schapen en de persmusketen. Zesduizend voeten in de aarde, mitsgaders 500 schapenpootjes. Nu, wat zeiden we?

De schapen kregen verder een dag vrij af: goed voer en een warme stal. De bruiloftsgasten wandelden de honderd meter naar Het Vergulde Hert op de Brink. Daar stond de boerenkool met worst al op de tafels te dampen. Ja, wat dacht u!

„De mooiste dag van mijn leven”, zei de bruid. „Fantastisch, wat een heerlijk feest!”, riep de bruidegom, die er even tussen uit was geknepen om de koeien te melken.

En ze haalden, met een mooi plaatje, de voorpagina van De Telegraaf. De andere grote kranten deden het wat rustiger aan, zo op de derde pagina. Over ons plaatselijk blad zwijgen we maar.

Dat alles hebt u dus kunnen vinden in de grote pers. Maar nooit zo gedetailleerd als hier in uw bloedeigen weekblad. Want zulke folklore, zulke oude volksgebruiken, daar zijn we zuinig op. Daar zijn we wijs mee. Hier op de grote stille heide gebeuren soms nog dingen — waar de verwende stedeling uit het Wilde Westen van opkijkt.

REDACTIONEEL DÉMASQUÉ

In ons blad van 2 januari verscheen een artikel van mijn hand, „Vrijheidsberoving als argument”.

Als u het gelezen en deszelfs kop gesneld hebt, zult u in de verleiding gebracht zijn, het artikel aan ds G. Visse van Haren toe te schrijven.

Laat u niet van de wijs brengen. Het artikel was van mij.

Bij het herstellen van een fout moeten we altijd oppassen, geen nieuwe fout te maken. Welnu, de poging tot herstel mondde uit in een nieuwe fout. Een veel erger fout. Want op 9 januari werd mijn aansluitend artikel „Van Valerius tot Brachthuyzer”, zowel in de inhoudsopgave als in de kop, versierd met de oude titel van de vorige week en met de geprezen naam van ds Visse.

Ergens gaat me dat te ver.

Ds Visse heeft een waardige, een benijdenswaardige pen. Het komt niet te pas, dat zettters en drukkers mijn onnozele pennevruchten onder zijn etiket opdissen.

U neme dus zelf een pen en schrijf haastiglijk:

boven het artikel „Vrijheidsberoving enz.” van 2 januari *mijn naam*;

boven het artikel van 9 januari de titel „Van Valerius tot Brachthuyzer”; aangevuld door *mijn naam*.

Het nieuwe jaar begon alzo niet goed. Moge het verder semper crescendo gaan. Dan hebben we nog wat goeds te wachten.

D. W. L. Milo

De redactie voegt hier nog aan toe dat het pijnlijker was, dat in het laatste nummer het artikel van drs G. P. Verburg kwam te staan op naam van onze overleden broeder F. van der Meer. Onze excuses. Er wordt getracht herhaling te voorkomen.

De redactie

seling nooit honderd procent zekerheid geeft, zelfs niet bij benadering, zal het rendement niet hoog zijn. En dan nog zal het nauwelijks of geen invloed hebben op de eugenese, de verbetering van het menselijke ras, maar hoogstens in alleenstaande, persoonlijke gevallen later leed en zorgen voorkomen.

Heel anders is het wanneer men de eugenese gaat bevorderen door op gehandicapt geboren kinderen euthanasie toe te passen, met andere woorden ze dood te laten gaan of te doden. In sommige culturen worden zwakke kinderen aan hun lot overgelaten en sterven. Vaar missen deze culturen ook de mogelijkheid van een goede (o.a. medische) verzorging van deze kinderen, maar ook wanneer die verzorging wel mogelijk is, en dat geldt vooral voor de „meer ontwikkelde” vermaterialiseerde landen, staakt men die omdat men het nut van deze gehandicapte mensjes niet inziet. Dr. Ouweneel wijst op het gevaar van verkeerde beoordeling omdat een zeer zwak kind best een genie kan worden, waarvan in de geschiedenis voorbeelden genoeg zijn. Ook noemt hij het gevaar dat er werk dat nu door gehandicapten gedaan kan worden dan door niemand gedaan wil worden. Maar deze argumenten zijn volledig secundair aan het

belangrijke argument dat het verboden is te doden. Alleen blijkt het steeds moeilijker te zijn voor veel mensen om dat argument te accepteren. Vaak wordt dan gewezen op de kolossale hoeveelheid ernstige ingrepen en handelingen die toegepast worden om een zeer gehandicapt geborene een tijdje in leven te houden. Natuurlijk moet er nagedacht worden of er niet te veel wordt omgesold met in wezen niet (meer) levensvatbaren, maar deze bezinning mag niet uitlopen op een klakkeloze acceptatie van euthanasie, zeker niet van de actieve euthanasie waarbij het leven door een ingreep wordt beëindigd.

Een methode die in het algemeen al zeer geaccepteerd wordt is het aborteren van foetussen die een ernstige erfelijke ziekte of afwijking hebben. Het is de vraag of abortus wel toegestaan is wanneer een kind gehandicapt is en niet als het gezond is. Waarschijnlijk kan bij de beoordeling van abortus geen verschil tussen beide gemaakt worden als men leven ziet als uit Gods hand gegeven, ook gehandicapt leven. Op dit moment spreken we verder niet over toelaatbaarheid van abortus al doet dr. Ouweneel dat wel, maar in zo'n beknopte vorm dat zijn mening niet geheel uit de verf komt. Met name is het de

vraag of het wel zin heeft bij de beoordeling rekening te houden met het moment waarop de menselijke foetus zijn ziel krijgt, al is dit een historisch interessant onderwerp.

In het kader van ons onderwerp is het wel van belang om te weten hoe men weet of een foetus al dan niet gehandicapt is. Bij het gewone lichamelijke onderzoek van een zwangere vrouw zijn alleen in zeer uitzonderlijke gevallen (heel grove) op erfelijke factoren berustende afwijkingen van de vrucht te constateren. De laatste jaren is men echter bedreven geraakt in 't onderzoeken van vruchtwater, het vocht waarin de groeiende foetus drijft. Mij kan een beetje van dit vruchtwater met een naald via de buikwand opzuigen en onderzoeken. In de eerste plaats komen er bij bepaalde ziekten (bijvoorbeeld open rug of waterhoofd) steeds dezelfde chemische stoffen in het vruchtwater voor, die gemeten kunnen worden en in de tweede plaats bevat het vruchtwater afgestoten (o.a. huid-)cellen van de foetus, die gekweekt kunnen worden. In deze cellenweek kan dan chromosomenonderzoek worden gedaan en genetische afwijkingen kunnen worden vastgesteld.

Deze onderzoeken zijn zeer specialistisch en ook is een vruchtwaterprik in het begin van de zwangerschap niet zonder risico's (en men wil het juist in het begin doen om eventueel nog tijdig een abortus te kunnen doen). Men doet daarom het onderzoek alleen (op verzoek) bij vrouwen die een erfelijk belaste voorgeschiedenis hebben, dus waarbij en erfelijke ziekte in de familie voorkomt, of die al eerder kinderen kregen met een erfelijk bepaalde ziekte of afwijking.

Tot nu toe lag het allemaal in het vlak van de negatieve eugenese (voorkomen van uitbreiding van erfelijke afwijkingen) en dan op beperkte schaal, eigenlijk alleen van persoonlijke aard. Soms ook met het oog op deze negatieve eugenese meent men sterilisatie van erfelijk belaste personen verplicht te moeten stellen, terwijl ook sommigen meenden of menen (men denke maar aan A. Hitler en consorten) dat de positieve eugenese gediend wordt met verplichte sterilisatie en euthanasie van minderwaardig geachte groepen of rassen. Het idee is afschuwelijk en volkomen verwerpelijk, maar het is goed te bedenken dat zeer brave mensen 35 jaar geleden deze ideeën op grote schaal toepasten!

■ Positieve eugenese

Het hoofdstuk in het boek van dr. Ouweneel dat handelt over de positieve eugenese, heeft de duidelijke titel „schudden en knutselen met genen”. Immers om veranderingen aan te brengen en dan nog wel in verbeterende zin in het menselijk ras zal er met de genen gespeeld moeten worden. In grove lijnen zijn daar twee methoden voor: in de eerste plaats kan er kunstmatig geselecteerd worden op gunstige eigenschappen (schudden) en in de tweede plaats kunnen met verfijnde methoden microscopische veranderingen in de genen worden aangebracht met het doel een gunstige eigenschap in te bouwen (knutselen). De eerste methode berust op het

geboren laten worden van kinderen met zoveel mogelijke gunstige eigenschappen waarvoor dan een gerichte keuze van vaderlijke zaadcel en moederlijke eicel nodig is. De „eenvoudigste” manier om dit te bereiken is om voortplanting aan vergunningen onderhevig te maken. De genetic counseling is daarbij een verplichte zaak geworden. Mensen kan verboden worden met elkaar te trouwen of kinderen te krijgen terwijl anderen worden verplicht met een uitgezochte partner te trouwen (vroeger en hier en daar ook nu nog wel werd door ouders of verwanten een huwelijkspartner voor de kinderen uitgezocht maar dat was meer om sociale dan om eugenetische redenen. Bovendien zal er nu een overkoepelende instantie met computer moeten zijn die de vergunningen regelt).

Een minder ingrijpende methode is het om voor sommigen kinderen krijgen aantrekkelijk te maken en voor anderen juist onaantrekkelijk, bijvoorbeeld door financiële tegemoetkomingen respectievelijk represailles.

Een andere vorm van kunstmatige selectie kan verricht worden door kunstmatige inseminatie toe te passen waarbij bewaard zaad met goede kwalitatieve eigenschappen bij vrouwen wordt ingebracht. Dit kan het zaad van de eigen echtgenoot zijn, ontdaan van eventuele kwalijke eigenschappen, of dat van een uitgezochte donor. Het zal iedereen duidelijk zijn dat in deze gevallen de mens meer en meer de koe navolgt. Technisch moeilijker, maar zeker ook te realiseren is de implantatie van gunstige eicellen van één vrouw in baarmoeders van meerdere vrouwen. Het aantal eicellen van een vrouw is maar beperkt en wordt tijdens het leven niet aangevuld terwijl mannelijke zaadcellen „het hele leven door” worden geproduceerd in grote hoeveelheden, waardoor het technisch makkelijker is ermee te werken, ook al omdat het verkrijgen van eicellen in tegenstelling tot van zaadcellen een kleine operatieve ingreep vereist. Het is zelfs al mogelijk eicellen in een reageerbuis te bevruchten en een stukje te laten groeien, waarna overplanting in een baarmoeder kan plaatsvinden.

Tenslotte is er de mogelijkheid klonen te vormen. Klonen zijn groepen cellen die uit een enkele cel zijn voortgekomen, allen met dezelfde eigenschappen, die elk op zich als stamcellen van een nieuw individu kunnen optreden. Al deze individuen zijn identiek, dat betekent exact gelijk. Een voorbeeld dat in de natuur voorkomt maakt het duidelijk en wel de eenige tweeling. Bij een tweeeiige tweeling zijn er „toevallig” twee eitjes bij de vrouw bevrucht, bij een eeneiige uiteraard één, maar in het laatste geval treedt er een extra deling op vóórdat de cellen zich gaan differentiëren tot een volledig compleet individu, zodat er nu twee precies dezelfde individuen ontstaan zijn. Dat is ook de reden dat eeneiige tweelingen zo op elkaar lijken, ze hebben immer precies dezelfde chromosomen, terwijl een tweeeiige tweeling zowel uit een andere eicel als zaadcel stamt met als gevolg twee zeer verschillende individuen (net zo verschillend als meerdere kinderen in een gezin).

Op kunstmatige wijze kan men nu cellen splitsen voordat ze zich dif-

ferentiëren zodat een eeneiige groep individuen ontstaat. Met klinkers is dit al gelukt, met mensen zal het ook wel kunnen. Tot nu toe is het voor mensen alleen nog maar geschreven in een soort science-fictionstijl en als belangrijkste voorbeeld geldt wel het in 1932 verschenen boek „Brave new world” van Aldous Huxley. Het boek beschrijft een toekomstige wereld en laat de lezer onder anderen een kijkje nemen in de Londense Broed en Kweekcentrale waar men het „Bokanovskypocess” toepast. „Eén ei, één embryo, één volwassene, dat was normaal. Maar een gebokanovskyseerd ei vormt knoppen, venenigvuldigt zich, deelt zich van acht tot zesenegentig knoppen en elke knop ontwikkelt zich tot een volmaakt gevormd embryo en ieder embryo tot een volwassene van normale lengte. Zodat er zesenegentig menselijke wezens ontstaan waar er vroeger maar één ontstond. Vooruitgang...” En wat was dan de vooruitgang? De directeur van de centrale vertelt het: „Standaard mannen en vrouwen, van hetzelfde bloed. Heel een kleine fabriek gedreven door de producten van één enkel gebokanovskyseerd ei. Zesenegentig precies dezelfde mensen die zesenegentig precies dezelfde machines bedienen. Men weet nu werkelijk waar men aan toe is, voor het eerst in de geschiedenis”.

Inmiddels weten wij dat het niet nodig is om zesenegentig mensen te hebben om zesenegentig gelijke machines te bedienen, want wij hebben de computer die dat regelt, maar voor verwezenlijking van andere idealen die men steeds wel weer verzint, zal men blijven vragen om kloonmensen. En is het ook niet een logisch gevolg van de roep om gelijkheid om ook de genetische gelijkheid te gaan verwezenlijken?

Bij bovenstaande gevallen werden de genen zelf intekt gelaten en werd er, om in de terminologie van Ouweneel te blijven, slechts mee geschud.

Het ligt voor de hand dat men ook ging proberen veranderingen in

de genen zelf aan te brengen, dus te „knutselen”. En ook dat is mogelijk gebleken.

Sinds 1953 weet men, zoals al eerder vermeld, dat genen opgebouwd zijn uit nucleinezuren (ontdekt door Nobelprijswinnaars Watson en Crick). Uitgebreid gaat dr. Ouweneel op dit onderwerp in (dit is immers juist zijn vakgebied) en het is zeer de moeite van het lezen waard. Besproken worden de genregulatie (de mogelijkheid van de genen gespecialiseerde functies te stimuleren of te onderhouden, of zoals in de woordenlijst staat: „het regelen van de genactivatie in plaats en tijd” wat waarschijnlijk wel beter geformuleerd is maar m.i. voor de meeste lezers onbegrijpelijk, zoals wel meer in de verklarende woordenlijst); transduktie (overbrengen van genen van de ene cel naar de andere) waardoor zieke cellen kunnen worden genezen. Het is fascinerend hoe dit kan gebeuren met gebruik van virussen, met alle risico's van dien. Voorlopig zijn deze risico's zodanig dat men soms niet verder kan of wil gaan met het onderzoek. Vorig jaar publiceerde de Amerikaanse Nationale Akademie van Wetenschappen een oproep van een aantal biochemici om vrijwillig te stoppen met bepaalde experimenten omdat men niet alle risico's kende. Zo zou een ongelukje in een laboratorium een levensgevaarlijke bacterie of virus over de aarde kunnen doen verspreiden (zie VU-magazine mei 1975).

De toepassing van deze zogenaamde „genetic engineering” kan zijn op ernstige zieke patiënten met het doel zieke of afwijkende genen te vervangen, of op gezonde personen met het doel hen veredelde of gewenste eigenschappen toe te voegen. Waarmee de meest gevaarlijke terreinen worden betreden! Want zoals het gegaan is met de nuttige atoomenergie, zo zal ook de genetic engineering allerlei kwaadbedoelende manipulators wapens in handen geven om hun bedoelingen ten uitvoer te brengen.

(wordt vervolgd)

C. VEENHOF — KAMPEN

Persschouw

Sola Scriptura =
de Schrift alleen?

Er verschijnt sinds een paar jaar een voortreffelijk geredigeerd maandblad dat „Credo” heet. Het is het orgaan van het z.g. „Confessioneel Gereformeerd Beraad”, een stichting die ijvert voor het behoud van het confessioneel gereformeerd karakter van de (synodaal) Gereformeerde Kerken. De redactieraad bestaat uit dr. B. van Oeveren, geref. pred. te Rijnsburg, ds. M. P. van Dijk, em. pred. te Nunspeet en drs. H. G. Leih te Kampen. Tot de medewerkers behoren o.a. ds. J. Overduin, B. Roolvink, drs. A. Schouten, ds. C. Mak. Voor het kennismaken van wat in de Geref. Kerken gaande is, is het belangrijk. Zoals „Waarheid en Eenheid” inlichtingen geeft over wat in

de kring van de „verontrusten” leeft, brengt Credo ons in kennis in wat ik gemakshalve de „middengroepering” in de Geref. Kerken wil noemen. Laat ik er nog bijvoegen dat de abonnementsprijs van dit maandblad f 22,— per jaar is en het adres van de administratie: Diefdijk 19, Everdingen.

In nummer acht van de tweede jaargang publiceerde dr. Van Oeveren onder de hierboven afgedrukte titel een opstel naar aanleiding van het bekende boek van Prof. Kuitert „Zonder geloof vaart niemand wel”. Dr. Van Oeveren sprak in de inleiding op z'n artikel zijn verbazing en schrik uit over wat prof. Kuitert in z'n boek betoogde. Wij citeren uit zijn artikel het volgende:

a) Samenvatting van het boek

Hierboven liet ik het woord 'verbazing' vallen. Ik heb me nl. en bij de radio en bij het lezen van het boek, telkens de vraag gesteld: voor wie sprékt prof. Kuitert nu eigenlijk? Ik weet, dat hij hier een antwoord op geeft en wel, dat hij het boek geschreven heeft voor mensen, die het moeilijk hebben met het christelijk geloof (pag. 5). Dat hij — om hemzelf te citeren — ook denkt 'aan niet-kerkelijk georganiseerde mensen'. Ik zou in allen gemoede prof. Kuitert

willen vragen: is dit werkelijk de opzet van uw boek geweest? Meent u, dat die mensen 'die het moeilijk hebben met het christelijk geloof' naar deze lezingen zullen grijpen? Of hebt u tóch — bewust of onbewust — de Gereformeerde mensen voor ogen gehad? Het geeft te denken, dat prof. Beek in Hervormd Nederland dit boek ziet als primair bestemd voor het kerkelijk milieu, waartoe Kuitert zelf behoort.

b) Inhoud

Voor wat de inhoud betreft, moeten we ons beperken. In verband met dit themanummer willen we vooral naar voren halen Kuiterts visie op de H. Schrift. Als ik het goed zie, verlaat hij het reformatorisch uitgangspunt van het Sola Scriptura, 'de Schrift alleen', en kiest hij welbewust voor de opvatting, dat de Bijbel een godsdienstig boek is en 'dat we Gods openbaring alleen in de vorm van menselijke gedachten en woorden over Gods openbaring kennen, dat wil zeggen: verpakt in godsdiensten en godsdiensten en dat wij dus kritisch mogen en moeten zijn wanneer iets zich als openbaring aandient'. (pag. 29).

Natuurlijk staat deze gedachte in het kader van een groot geheel. Bijvoorbeeld Kuiterts interpretatie van de godsdiensten, die hij aanduidt als 'oriëntatie-schema's' (pag. 24). 'Ook het christendom' (let op het woordje 'ook'), zo merkt hij op, 'is een dergelijke godsdienstige traditie, dus een soort van oriëntatie-schema dat een samenleving of een onderdeel daarvan erop nahoudt' (pag. 25). Ik kan hier nu niet te diep op ingaan, maar wel wil ik opmerken, dat je op deze manier geen enkel recht doet aan het wesenlijke van het christelijk geloof. Dat een tekst als 'en de zaligheid is in niemand anders' (Hand. 4:12) op deze manier niet eens meer aan de orde kan komen en dat je de hele zaak in een dusdanig kader zet, dat van tevoren al het diepste geheim van het christelijk geloof wordt ontkracht!

Ik heb sterk het gevoel gehad, dat door heel het boek een pleidooi wordt gehouden voor een 'kerk buiten de kerk' (zie met name hoofdstuk 6). Ik moge in herinnering brengen de woorden, die Buskes jaren geleden al schreef in zijn: 'Klachtenboek tegen de kerk' (pag. 22): 'Laten we praktisch blijven en niet theoretiseren. Op grond van de praktijk staat het voor ons vast, dat in 95 van de 100 gevallen het bidden, het bijbellesen en ook het geloven uitlijt, wanneer de kerk in ons leven geen rol meer speelt'.

Ik ga niet herhalen, wat ik reeds eerder hierover geschreven heb n.a.v. Eimert Pruim's zienswijze op de 'kerk buiten de kerk'. Wel wil ik opmerken, dat als je net als Kuitert het christelijk geloof ziet als één van de vele wegen, waarlangs een mens iets van God te weten kan komen, je wel tot bovengenoemde opvatting móet komen, omdat je daarmee het unieke van het christelijk geloof opgeeft. En onder dit unieke versta ik, dat Jezus Christus de enige weg tot God is: "Niemand komt tot de Vader dan dóór Mij" (Joh. 14:6).

Omdat deze invalshoek in dit boek totaal ontbreekt, heeft Kuitert ook zo zijn bepaalde gedachten over de H. Schrift en keert hij zich met name tegen de opvattingen van een man als Karl Barth.

Gods Zelfopenbaring in Jezus Christus

Die kritiek op Karl Barth zet Kuitert al spoedig in (pag. 25 v.). Volgens Barth is er maar één goed uitgangspunt, nl. Gods Zelfopenbaring in Jezus Christus. Daar vindt de mens de ware kennis van God en de weg naar God. Dit uitgangspunt is te vinden bij het christelijk geloof, dat niet zoals andere godsdiensten leeft van een verzonnen hemel en een verzonnen God, niet van verzin-sels, maar van openbaring. Kuitert wijst dit af als een onjuiste weg. Barth beperkt openbaring tot

de openbaring aan Israël en de openbaring in Jezus Christus. Overal weten ze wel iets van God en Zijn heil. Zo is het christendom een stukje van die brede stroom van openbaring. Het weet wel van bijzondere mensen en bijzondere gebeurtenissen en vooral ook van Jezus, de eniggeboren zoon van God, maar deze openbaring is in wezen niet anders dan alle andere openbaring. En dan komt Kuitert tot de toch wel onthutsende uitspraak: 'Ook het christelijk geloof is een geloof dat mensen erop nahouden, dat wil zeggen: het bestaat uit projecties, woorden, gebruiken die hier beneden en niet in de hemel bedacht zijn' (pag. 27). Vanuit deze gedachtenconstructie is het te begrijpen dat de auteur er toe komt aan het christendom geen enkele unieke positie meer toe te kennen. Dat het christelijk geloof op openbaring berust, is nooit waar te maken, zegt hij (pag. 28). 'Wanneer christenen zich voor de waarheid beroepen op godsopenbaring in Jezus van Nazareth, kunnen we er onmogelijk aan voorbijzien, dat het de christenen zelf zijn die dit zeggen'. En de conclusie wordt dan: 'De waarheid van een godsdienstige traditie moet blijken uit wat die godsdienst doet of kan doen' (pag. 28).

Nog afgedacht van het feit of Kuitert aan Barth's standpunt over religie en godsdienst wel helemaal recht doet moet wel worden geconcludeerd, hoe hij met heel deze visie in strijd komt met de bijbelse gedachte, van Gods Geest niet verstaat' en dat de natuurlijke mens de dingen met de Reformatorische leer, dat le waarheid van het Evangelie alléén in het geloof als zodanig kan worden erkend!

Algemene en bijzondere openbaring

Kuitert verwerpt de onderscheiding tussen een algemene en een bijzondere openbaring. Het is 'de ondeelbare God die scheppend en heilgevend God is door mens en wereld heen' (pag. 92).

Nu is in onze Gereformeerde belijdenis nooit ontkend, dat er een algemene openbaring van God is, die tot alle mensen van alle tijden uitgaat (Ps. 19, Rom. 1:18 v., Rom. 2:14, 15 enz.). Maar het gaat in deze openbaring niet over de liefde Gods ons in Jezus Christus geopenbaard. Het gaat hierin niet over verlossing of verzoening. Welnu wanneer Kuitert deze onderscheiding laat vallen, moet door héél zijn boek heen de gedachte niemand verwonderd zijn, wanneer van de verzoening tussen God en mens helemaal niet ter sprake komt! In de 'bijzondere openbaring' openbaarde God niet alleen Zijn 'eeuwige kracht en Goddelijkheid' (Rom. 1:20), maar óók Zijn vergevende en verlossende genade. Deze openbaring is 'evangelie', blijde boodschap voor zondige mensen verloren in schuld!

De Bijbel

Dit evangelie en deze boodschap heeft God laten vastleggen in Zijn Woord. En dat niet 'als een woord van mensen, maar, wat het inderdaad is, als een Woord van God, dat ook werkzaam is in u, die gelooft' (1 Thess. 2:13).

Hoe is nu Kuiterts visie op de Bijbel? Met name in hoofdstuk 11: 'Wat Theologie wel en niet kan' zegt hij hier het één en ander over. Alle christenen lezen de Bijbel niet op dezelfde wijze. Men moet dus een maatstaf hebben met het oog op de beoordeling van de onderscheiden interpretaties van de Bijbel. Bij het bepalen van wat deze maatstaf zou kunnen zijn, gaat Kuitert weer uit van de gedachte, dat het christendom een godsdienst is en dat niet iedere bewering, waarvoor men zich op de Bijbel beroept, mag worden gezien als een christelijke waarheid. 'Een waarheid' zo schrijft hij, 'is een christelijke waarheid als zij mens en wereld toekomst opent of vrijheid schenkt', (pag. 101).

Kuitert vergeet er echter bij te zeggen, wat 'toekomst' en 'vrijheid' inhoudelijk betekenen. Hij laat ook

niet de Bijbel zélf aan het woord over wat hierin over deze begrippen wordt gezegd. En zo kom je toch wel voor de vraag te staan, wat voor Kuitert nu de inhoud is van de bijbelse boodschap.

'Verpakking'

Hierboven citeerden we al een uitspraak van Kuitert, waarin hij sprak over Gods openbaring verpakt in godsdienst en godsdiensten (pag. 29). Welnu, zó hanteert hij ook de H. Schrift: de Bijbel is de verpakking in menselijke woorden en bovendien zit die Bijbel ook nog vól van allerlei projecties, die mensen hebben ontworpen i.v.m. hun verstaan van de openbaring.

In onze inleiding gebruikten we de woorden 'verbazing' en 'schrik'. Die 'schrik' kreeg ik wel bijzonder bij het lezen van een gedeelte wat hij neerschrijft onder het hoofd: 'Het christendom en levensvraag'. Het is hier niet meer de reformatorische belijdenis van het 'Sola Scriptura', de Schrift alléén — maar een puur vrijzinnige visie op de Bijbel (zoals prof. Runia dit aanduidde). Maar oordeelt u zélf:

„Ik denk, dat we nauwelijks aan de conclusie kunnen ontkomen, dat hiernaast, laatste oordeel, hemel en dergelijke thema's, allemaal projecties van mensen zijn over een toekomst waar ze eigenlijk niets van weten. De doden trekken de ladder achter zich omhoog; je kunt ze nooit is over wat na het sterven komt? meer bereiken. Wie weet wat waar We hebben niets anders dan een kolossale galerij met toekomstontwerpen die stuk voor stuk door onszelf, als mensen, zijn bedacht" (pag. 83).

Het gezag van de H. Schrift

Het behoeft niet te verwonderen dat Kuitert ten diepste niets wil weten over het gezag van Gods openbaring en over het gezag van de H. Schrift. Dr. Goslinga heeft er eens op gewezen, hoe vaak en hoe veel Kuitert het woord dwang of geestelijke dwang gebruikt. Maar gezag is géén dwang. In gezag zit liefde. En als zodanig behoeft je heus niet zo bang te zijn als Kuitert om te spreken over het gezag van Gods openbaring of over het gezag van een kerkelijke belijdenis. Want uiteindelijk gaat het in het laatste óók om het gezag van God!

Met deze gedachtengang voert Kuitert een nieuwe maatstaf in. De maatstaf waaraan alles onderworpen moet worden, óók wat er in de Bijbel staat, is de vraag of zij mens en wereld 'toekomst opent of vrijheid schenkt', wat hieronder ook verstaan moge worden! Wat daar niet aan voldoet is ónchristelijk, ook al staat het in de Bijbel! Wat daar wél aan voldoet is christelijk, ook al vind je het buiten het christendom. Hiermee is niet meer het laatste woord aan God, zoals Hij Zich aan ons heeft bekend gemaakt in Zijn Woord, maar aan het inzicht van een of andere theoloog. De Bijbel is niet meer de uiteindelijke norm, maar datgene wat wij als mensen kunnen erkennen als 'evangelie'. De uiteindelijke beslissing is ons eigen interpretatie van wat evangelie of openbaring is.

Ik moet eindigen. Het zal u duidelijk zijn, dat we op deze manier niet verder kunnen. Het wordt praten op verschillende golflengten, wanneer we niet meer samen kunnen uitgaan van die éne bron, de H. Schriften, die van God getuigen. Op de laatstgehouden Gen. Synode van Haarlem kwam een brief ter sprake van het moderamen van de Ned. Herv. Synode, gericht aan de Vereniging van Vrijzinnig Hervormden, waarin o.a. geschreven stond, dat 'ook in de Gereformeerde Kerken het verschijnsel van het z.g. vrijzinnig theologisch denken kerkelijk en theologisch verwerkt blijkt te kunnen worden'.

Zelf had ik toen grote bezwaren tegen deze zinsnede en we waren blij, dat deze zin later werd teruggeno-

men (29-11-73). Nu ik dit boek van prof. Kuitert gelezen heb, moet ik bekennen dat ik, nauwelijks een jaar later, geneigd ben hier anders over te denken.

Vandaar mijn verbazing en schrik.

Zeer velen, ook buiten de Geref. Kerken delen deze verbazing en schrik. En ze vragen zich bezorgd af: zal deze theologie ongehinderd al meer in de Geref. Kerken doordringen? Is dit alles ook met de zwakste binding aan de confessie te rijmen? Wordt wat Prof. Berkouwer in zijn voortreffelijke studie over de Algemene Openbaring radikaal over boord gezet? Blijft men nog werkelijk vasthouden aan de exclusiviteit van het heil in Christus, aan het: **Geen andere Naam**

Kerknieuws

Schiedam — Wijziging per 1 jan. '76: Secretariaat diakonie te Schiedam: M. Penninga, Rotterdamsedijk 233d. Schiedam.

Ds W. Scheele — Ds W. Scheele, em.-predikant te Gorssel, is na bijna drie weken in het Geertruidaziekenhuis te Deventer verpleegd te zijn, weer naar huis teruggekeerd. Het gaat goed met hem!

Regio Dordrecht-Gorinchem — Op de regiovergadering van 11 dec. 1975. gehouden te Culemborg, kwam een voorstel aan de orde van de hand van ds W. G. Rietkerk te Eck en Wiel, dat in het kort inhoudt: Onze kerken dienen te streven naar de oprichting van een zogeheten na-seminarie, dat wil zeggen de studenten, die een vooropleiding in Apeldoorn hebben afgerond, dienen hierna nog zes maanden op dit seminarie hun opleiding te voltooien.

Voor de studenten, die van een Universiteit komen, wordt dan een tijds-limiet van anderhalf jaar gesteld. Bovengenoemd voorstel werd door de regionale vergadering aanvaard om doorgezonden te worden naar de landelijke vergadering van Kampen. Leerdam en Langerak koesterden bezwaren en zullen een minderheidsvoorstel ter behandeling naar Kampen sturen. De inhoud daarvan is, dat er h.i. geen behoefte bestaat aan een na-seminarie. Liever zag men nogmaals het zgn. Apeldoornadvies onderstrepen.

Als afgevaardigden naar de landelijke vergadering werden gekozen: Ds G. van Atten te Gorinchem en Ds J. Keuning te Culemborg en de ouderlingen Baan en v. d. Dool. De kerk van Sliedrecht wil voor één onderwerp zelf gaan, terwijl de kerk te Eck en Wiel geheel als zelfstandige kerk zal gaan.

Leerdam — Er zal een fonds gevormd worden voor een grote opknappbeurt van het interieur van de kerk plus de bijgebouwen. Dit is nu zo langzamerhand erg noodzakelijk geworden. Direct zal uit de exploitatierekening f 2000,— in dit fonds worden gestort. Zodoende kan direct worden begonnen met het opknappen van de bovenzaal.

Regio Haarlem — Uit het kort verslag van de vergadering d.d. 18 dec. '75 blijkt, dat er in de kring der regiokerken bezwaren bestaan tegen een regionale afvaardiging naar de landelijke vergadering, zodat besloten werd, dat iedere gemeente voor zich een afgevaardigde zendt.

Oostzaan — Het ligt in de bedoeling om binnenkort te starten met het uit het hoofd leren zingen van psalmen uit de nieuwe berijming. Op een gemeentevergadering is dit naar voren gekomen, aanvankelijk eerst bedoeld voor de kinderen, maar later ook voor de ouderen, zodat ook thuis in de gezinnen meer gezongen wordt. Bijvoorbeeld eens per maand zal dan een ingestudeerde psalm vóór of tijdens de dienst gezamenlijk worden gezongen. Eén en ander moet nog nader worden uitgewerkt.

RUIM HUIS,

met voor- en achtertuin, tevens c.v., t.v. en tel. te huur als

VAKANTIEWONING

in Dalfsen a.d. Vecht (Ov.)

Van 17-7 t.m. 7-8.

Slaapgelegenheid voor 5 personen, meer is mogelijk.

Omgeving zeer bosrijk.
Verwarmd zwembad.

Fam. L. W. Mol,
Eschstraat 19, telefoon 05293-1783

DEN HAM (Ov.)

Bij de bossen te huur

3 ZOMERHUISJES

plus complete bovenwoning
met eigen trap en terras.

Bezet van 3-24-7.

Telefoon 05495-1617.

Het heeft de HERE behaagd onze broeder

Gijsbertus Kraan

die herstellende leek van een operatie, in de avond van de 9e januari toch tot Zich te nemen. Zijn heengaan kwam voor ons allen onverwacht. Hij mocht 68 jaar oud worden.

Onze broeder heeft de gemeente te Doorn gedurende vele jaren als ouderling en laatstelijk als diaken gediend. Met grote dankbaarheid gedenken wij de wijsheid en de takt, de eenvoud en de bescheidenheid, waarin deze oprechte christen onder ons heeft verkeernd en zijn ambt mocht uitoefenen.

Namens de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) te Doorn,

ds K. B. Holwerda, praeses
C. van der Mark, scriba

Direkt **GELD** nodig?
Bel Spijkerboer - Elburg
een vertrouwd en voordelig adres.
Tel. 05250-1751

Vrijdagavond is in den Here ontslapen, mijn lieve man, onze vader en grootvader

GIJSBERTUS KRAAN

op de leeftijd van 68 jaar.

Waarlijk, zo is God, onze God;
voor eeuwig en altoos,
tot den dood toe zal Hij ons leiden.
Psalm 48 : 15

Doorn, A. KRAAN-KOFFIJBERG
Eindhoven, TINEKE en DANIEL
Agnes
Geldrop, HERMAN en DINY
Peter Marion, Jeroen
Amerongen, DIK en GERDA
Wilbert, Aarnoud
Den Dolder, ANNEKE

Doorn, 9 januari 1976
Van Nagell-iaan 5

De teraardebestelling heeft plaats gevonden op woensdag 14 januari op de Nieuwe Begraafplaats te Doorn.

de esdoorn

zwolle

Bij „De Esdoorn”, verzorgingstehuis voor bejaarden, uitgaande van de Stichting Gereformeerde Bejaardencentrum „Zwolle” zal over ongeveer een half jaar moeten worden voorzien in de functie

HOOFD

Verzorging en Verpleging

wegens pensionering van het nu fungerende Hoofd.

Teneinde de functiewisseling zo soepel mogelijk te doen verlopen zouden wij gaarne zien dat de opvolgster resp. opvolger zo spoedig mogelijk bij ons in dienst treedt en na voldoende door het huidige Hoofd te zijn ingewerkt haar functie bij haar vertrek overneemt.

„De Esdoorn” is een in 1972 geopend modern verzorgingstehuis. Het wordt geleid door een directeur. Het Hoofd Verzorging en Verpleging vervangt hem bij afwezigheid.

Voor deze functie is het bezit van het diploma verplegende A en/of B vereiste. Er worden hoge eisen gesteld met betrekking tot contactuele vaardigheden en leidinggevende eigenschappen. Een psychotechnisch onderzoek kan deel uitmaken van de selectie-procedure.

Gegadigden voor deze functie worden verzocht zich schriftelijk te wenden tot het bestuur van de Stichting, per adres „De Esdoorn”, Esdoornstraat 5 te Zwolle.

Voor eventueel gewenste nadere informatie kan men zich wenden tot de voorzitter, de heer J. Pierik, tel. 05200-15626.

Ons vakantie-reisplan1976

OOSTENRIJK

Deze unieke Jongerenreis naar het Bregenzerwäld gaan wij dit jaar weer doen voor de 17de keer.

Door de vele aanvragen gaan wij dit jaar meer reizen organiseren; door verandering van boerderij in het bergdorp Schwarzenberg biedt ons dit meer comfort; en volop te genieten van het prachtige „Vorarl-gebergte”.

Bij de prijs is alles inbegrepen, verzekering, bustocht, etc.

De data zijn als volgt:

21 juni t.m. 30 juni	f 425,—
1 juli t.m. 10 juli	f 425,—
12 juli t.m. 21 juli	f 425,—
26 juli t.m. 4 aug.	f 425,—
9 aug. t.m. 18 aug.	f 425,—

Wintersport bij genoeg deelname.
23 dec. 1976 t.m. 4 januari 1977 f 555,—.

Folders op aanvraag.

Aanmelden bij de kampleider

Jan Wijnsma,
Langgrouwsterwei 39 - Nijkerk (O.D.) Post Metslawier
tel. 05192-293

Voor al uw

handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — Zeist

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 30,— per jaar of
f 16,— per half jaar.
Buitenland f 40,— p.j.
of f 57,50 p. luchtpost

Giro 40 49 45

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen: uiterlijk tot 15 november.

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Merelhoven 273
Capelle aan den IJssel
Tel. 010 - 50.41.78

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.